

Δράση: Επιμόρφωση εκπαιδευτικών και μελών της εκπαιδευτικής κοινότητας
Υποδράση: Ενδοσχολική Επιμόρφωση, Επιστ.υπεύθυνη: Μαρία Λιακοπούλου

Διδασκαλία στην πολυπολιτισμική τάξη

Τεύχος Περιλήψεων

29, 30 Νοεμβρίου & 8 Δεκεμβρίου 2011

Αναγνώριση και αντιμετώπιση του εκπαιδευτικού ρατσισμού στο πολυπολιτισμικό σχολείο

Οδυσσέας Ευαγγέλου

Σχολικός Σύμβουλος

Επιστημονικός Συνεργάτης ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αθηνών

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών συστημάτων των πολυπολιτισμικών χωρών υπάρχουν πολλά στοιχεία τα οποία υποδηλώνουν τις εκπαιδευτικές ανισότητες και το ρατσισμό που, σε αρκετές περιπτώσεις, υφίστανται οι μαθητές με διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά.

Απλά παραδείγματα από την καθημερινή σχολική ζωή, τα οποία με μία πρώτη ματιά δεν φαίνεται να δημιουργούν ιδιαίτερα προβλήματα, αντανakλούν συχνά τις κοινωνικές σχέσεις εξουσίας και ενδέχεται να αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη στερεοτυπικών πεποιθήσεων, οι οποίες διαμορφώνουν συμπεριφορές που οδηγούν στη δημιουργία ρατσιστικών διακρίσεων.

Ο ρατσισμός έχει καταστρεπτικά αποτελέσματα στο συνολικό μαθησιακό και εργασιακό περιβάλλον του σχολείου, γιατί παράγει εντάσεις που διαστρεβλώνουν την πολιτισμική κατανόηση και περιορίζουν τη διαπολιτισμική επικοινωνία.

Στην εισήγηση αυτή θα προσπαθήσουμε να επισημάνουμε τις κυριότερες ενδείξεις αναγνώρισης του εκπαιδευτικού ρατσισμού στους παρακάτω τομείς: στις συμπεριφορές των γηγενών μαθητών, των μαθητών με διαφορετικά εθνοπολιτισμικά χαρακτηριστικά και των εκπαιδευτικών, στα Αναλυτικά Προγράμματα, τα σχολικά εγχειρίδια και τον τρόπο διδασκαλίας, καθώς επίσης και στο σχολικό περιβάλλον· παράλληλα, θα αναφέρουμε τρόπους αντιμετώπισης των παρατηρούμενων ρατσιστικών συμπεριφορών.

Όλα τα περιστατικά ρατσιστικών συμπεριφορών στο χώρο του σχολείου πρέπει να καταγράφονται από τους εκπαιδευτικούς συστηματικά, να αξιολογούνται και να αντιμετωπίζονται έγκαιρα και αποτελεσματικά. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση του ρατσισμού στα σχολεία προϋποθέτει τον εντοπισμό των λανθασμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών, αλλά και ουσιαστικές παρεμβάσεις στο Α.Π., έτσι ώστε να προωθείται ο σεβασμός στην διαφορετικότητα, η συλλογικότητα και η ισότητα των ευκαιριών για όλους.

Η έλλειψη ουσιαστικών παρεμβατικών μέτρων για την αντιμετώπιση των ρατσιστικών συμπεριφορών στα σχολεία διαβρώνει την αξιοπιστία της αξιοκρατικής δομής του εκπαιδευτικού συστήματος και αναπαράγει τις υπάρχουσες ανισότητες

Βιβλιογραφία

- Αζίζι-Καλαντζή, Α. - Ζώνιου-Σιδέρη, Α. - Βλάχου, Α., Προκαταλήψεις και στερεότυπα. Δημιουργία και αντιμετώπιση, ΥΠΕΠΘ - Γεν. Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα 1996.
- Αμπατζόγλου, Φρ., Ο άλλος εν διωγμώ (η εικόνα του εβραίου στη λογοτεχνία. Ζητήματα ιστορίας και μυθοπλασίας), Θεμέλιο, Αθήνα 1998.
- Άντερσεν, Μπ., Φαντασιακές κοινότητες, στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού, (μτφρ. Ποθητή Χαντζαρούλα), Νεφέλη, Αθήνα 1997.
- Γκότοβος, Αθ., Ρατσισμός, κοινωνικές, ψυχολογικές και παιδαγωγικές όψεις μιας ιδεολογίας και μιας πρακτικής, ΥΠΕΠΘ - Γ.Γ. Λαϊκής Επιμόρφωσης, Αθήνα 1996.
- Διεθνές Συνέδριο στην Αθήνα Μάιος 1997, Μετανάστες, ρατσισμός και ξενοφοβία, Α. Σάκκουλας, Αθήνα 1998.
- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Μακεδονία και Βαλκάνια. Ξενοφοβία και ανάπτυξη, Αλέξανδρος, Αθήνα 1998.
- Ευαγγέλου, Ο. & Κάντζου, Ν. Πολυπολιτισμικότητα και Εκπαιδευτικός Ρατσισμός. Σχέδια εργασίας για το Νηπιαγωγείο και το Δημοτικό σχολείο, Αθήνα, Δίπτυχο, 2005.
- Ευαγγέλου, Ο. Διαπολιτισμικά Αναλυτικά Προγράμματα, Αθήνα, Εκδόσεις Τυπωθήτω – Γ. Δαρδανός, 2007.
- Ευαγγέλου, Ο. & Κάντζου, Ν. Δι@δίκτυο κ@ι Δι@πολιτισμική Εκπ@ίδευση. Δι@δικτυ@κές, Δι@θεμ@τικές Δρ@στηριότητες γι@ το Δημοτικό Σχολείο, Αθήνα, Εκδόσεις Ταξιδευτής, 2008.
- Ευαγγέλου, Ο. & Δελή, Ε. Σχολείο: μια ζεστή αγκαλιά για όλου του κόσμου τα παιδιά, Αθήνα, Εκδόσεις Ταξιδευτής, 2010.
- Κίνηση πολιτών κατά του ρατσισμού, Έξι κείμενα για το ρατσισμό, Παρασκήνιο, Αθήνα 1998.
- Κασιμάτη, Κ.(επ.), Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία, ΚΕΚΜΟΚΟΠ, Gutenberg, Αθήνα 1998.
- Κέντρο Έρευνας και Τεκμηρίωσης, Μορφές κοινωνικού αποκλεισμού και μηχανισμοί παραγωγής του, Ιδεοκίνηση, Αθήνα 1997.
- Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας και Κοινωνικής Πολιτικής, Κοινωνικός αποκλεισμός: Η ελληνική εμπειρία, Gutenberg, Αθήνα 1998.
- Κογκίδου, Δ. - Τρέσσου-Μυλωνά, Ε. - Τσιάκαλος, Γ., Κοινωνικός αποκλεισμός και εκπαίδευση: Η περίπτωση των γλωσσικών μειονοτήτων στη Δυτική Θεσσαλονίκη, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης 1993.

- Κογκίδου, Δ. - Τρέσσου-Μυλωνά, Ε. - Τσιάκαλος, Γ., Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού ως μέσο τοπικής ανάπτυξης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1994.
- Μιχαήλ, Δ., Έθνος, εθνικισμός και εθνική συνείδηση. Μια ανθρωπολογική προσέγγιση, Λεβιάθαν, Αθήνα 1992.
- Μιχαλοπούλου, Α. et. al., Μακεδονία και Βαλκάνια ξеноφοβία και ανάπτυξη, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1998.
- Μουζέλης, Ν., Εθνικισμός στην ύστερη ανάπτυξη, Θεμέλιο, Αθήνα 1994.
- Παναγιωτίδης, Ν., Μουσουλμανική μειονότητα και εθνική συνείδηση, Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Έβρου, Αλεξανδρούπολη 1995.
- Παπαδημητρίου, Ζ., Ο ρατσισμός. Κοινωνιολογική και πολιτική μελέτη, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα.
- Στενού, Κ., Εικόνες του άλλου. Η ετερότητα: Από το μύθο στην προκατάληψη, Εξάντας, Αθήνα 1998.
- Ταγκιέφ Π.-Α., Ο ρατσισμός, Τραυλός, Αθήνα, 1998.
- Τσιάκαλος, Γ.- Κογκίδου, Δ.-Μαρβάκης, Α.- Τρέσσου, Ε., Ρατσιστικός λόγος. Βιβλιογραφικός οδηγός, Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1997.
- Τσιάκαλος, Γ., «Ρατσισμός, σεξισμός, κοινωνικός αποκλεισμός - Ο ρόλος της εκπαίδευσης», στο: Υπουργείο Προεδρίας της Κυβέρνησης - Γενική Γραμματεία Ισότητας, Εκπαίδευση και ισότητα ευκαιριών - Πρακτικά Συνεδρίου, Αθήνα 1995, σ. 48-57.
- Φραγκουδάκη, Α. - Δραγώνα, Θ. (επ.), «Τι είν' η πατρίδα μας;» Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση, Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997.
- Derrida, J., Η τελευταία λέξη του ρατσισμού (μτφρ. Χ.Γ. Λάζος), Άγρα, Αθήνα 1992.
- Shipman, Pat, Η εξέλιξη του ρατσισμού, Νέα Σύνορα, Αθήνα 1998.
- The National PTA, Τι να πείτε στο παιδί σας για την προκατάληψη και το ρατσισμό (μτφρ. Κ. Τσιμπούκης), Έρευνα, Αθήνα 1991.
- Taguieff, Pierre-Andre, Ο ρατσισμός (μτφρ Γεώργιος Σπανός), Π. Τραυλός, Αθήνα 1998.

Η κατασκευή και η αξιοποίηση διδακτικού υλικού με διαπολιτισμικό προσανατολισμό

Παναγιώτης Μανιάτης
Διδάσκων Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο βασικός στόχος της εισήγησης είναι να τεθούν οι αρχές παραγωγής υλικού για τη διδασκαλία μαθητών με υψηλό βαθμό γλωσσικής και πολιτισμικής διαφοροποίησης. Επιπλέον, βασική επιδίωξη είναι η άμεση εμπλοκή των επιμορφούμενων στην κατασκευή τέτοιου υλικού.

Πρόκειται για διδακτικό υλικό που δομείται πάνω στην βασική αρχή της αξιοποίησης του γλωσσικού και πολιτισμικού κεφαλαίου όλων των μαθητών και το οποίο καλλιεργεί στάσεις σεβασμού κι αποδοχής του διαφορετικού.

Βιβλιογραφία

- Γκόβαρης, Χ. (2001). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Ατραπός
- Cummins, J. (1999). Ταυτότητες υπό Διαπραγμάτευση. Εκπαίδευση με Σκοπό την Ενδυνάμωση σε μια Κοινωνία της Ετερότητας. Αθήνα: Gutenberg.
- Καψάλης Α. (επιμ.) Η Εικόνα του "Άλλου"/ Γείτονα στα Σχολικά Βιβλία των Βαλκανικών Χωρών. Πρακτικά Διεθνούς Συνεδρίου Θεσσαλονίκη, 16-18 Οκτωβρίου 1998, Εκδόσεις: Τυπωθήτω
- Καψάλη Α., Χαραλάμπους Δ. (2007) Σχολικά Εγχειρίδια Θεσμική Εξέλιξη και Σύγχρονη Προβληματική. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Νικολάου, Γ. (2000). Ένταξη και Εκπαίδευση των Αλλοδαπών Μαθητών στο Δημοτικό Σχολείο. Από την «ομοιογένεια στην πολυπολιτισμικότητα. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νικολάου Γ. (2005), Διαπολιτισμική Διδακτική: Το νέο περιβάλλον- Βασικές αρχές, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Pentini Aluffi, A. (2005), Διαπολιτισμικό εργαστήριο. Υποδοχή, επικοινωνία και αλληλεπίδραση σε πολυπολιτισμικό εκπαιδευτικό περιβάλλον, μτφρ. Μ.Τζουλιάνη. Αθήνα: Ατραπός
- Τσιάκαλος, Γ. (2000): Οδηγός Αντιρατσιστικής Εκπαίδευσης. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Διδασκαλία και ενεργητικές – συμμετοχικές μορφές μάθησης

Μαρίνα Δεδούλη
Σχ. Σύμβουλος ΠΕ2 – Ψυχολόγος

Διάγραμμα:

- Ομαδοκεντρική διδασκαλία.(Αρχές διαδικασίας, τρόποι οργάνωσης)
- Διδασκαλία και διερευνητική μάθηση (Μορφές, μέθοδοι, διαδικασίες)
- Μέθοδος Project - Σχέδια Εργασίας ή Δημιουργικές Συνθετικές Εργασίες (Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μεθόδου, φάσεις διεξαγωγής, χρονική διάρκεια, ανατροφοδότηση)
- Αξιοποίηση των αρχών της Βιωματικής μάθησης στην εκπαιδευτική πράξη (Θεωρητικό υπόβαθρο, σχεδιασμός βιωματικών μαθησιακών δραστηριοτήτων, όπως: παιγνίδι ρόλων, προσομοίωση, δραματοποίηση, μελέτη περίπτωσης, συνεντεύξεις, εκπαιδευτικές επισκέψεις κ.ά.)

Οργάνωση: Το σεμινάριο θα οργανωθεί με βάση το μοντέλο της θεματοκεντρικής διεργασίας-γνωστική επεξεργασία και βιωματική προσέγγιση των θεμάτων.

Βιβλιογραφία:

- Βαϊνά, Μ.,(1996), «Μέθοδος Project», Νέα Παιδεία , τχ. 80.
- Γκότοβος ,Α.,(1997), Παιδαγωγική Αλληλεπίδραση. Αθήνα, Gutenberg.
- Charman L. (1993) Διδακτικές της Τέχνης. Μετ. Λαπουρτάς, Χαραλαμπίδης, Κυπραίου, Βαρδάλου. Αθήνα. Νεφέλη.
- Δεδούλη, Μ.(2002) 'Βιωματική Μάθηση- Δυνατότητες αξιοποίησης της στο πλαίσιο της Ευέλικτης Ζώνης' Στην Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, τ. 6 (σ.145-159), Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα
- Frey, K.,(1986), Η Μέθοδος Project, μτφρ. Γ.Βασδέκη . Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης.
- Κατσαρού, Ε. και Δεδούλη, Μ. (2008) Επιμόρφωση και Αξιολόγηση στο χώρο της Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα.
- Κλεάνθους - Παπαδημητρίου, Μ.,(1952/1980), Η Νέα Αγωγή, τόμ. I-III. Αθήνα
- Κοσσυβάκη, Φ.,(2003), Εναλλακτική Διδακτική. Αθήνα, Gutenberg.
- Κουτσελίνη, Μ. και Θεοφιλίδης, Χρ.,(1998), Διερεύνηση και Συνεργασία. Αθήνα, Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000), Στρατηγικές Διδασκαλίας, Αθήνα, Gutenberg.
- Ματσαγγούρας,Η., (2000α) Θεωρία της Διδασκαλίας, Αθήνα, , Gutenberg.

- Ματσαγγούρας, Η., (2000β) Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία και Μάθηση. Αθήνα, Γρηγόρης.
- Ματσαγγούρας, Η., (2002) Η Διαθεματικότητα στη Σχολική Γνώση. Εννοιοκεντρική αναπλαισίωση και σχέδια εργασίας, Αθήνα, Γρηγόρης.
- Meyer, E., (1987), Ομαδική Διδασκαλία, μτφρ. Λ. Κουτσούκη. Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης.
- Μπακιρτζής, Κ. (2000) Βιωματική εμπειρία και κίνητρα μάθησης, στην Παιδαγωγική Επιθεώρηση, τ.30.
- Ναυρίδης, Κ. (1997) «Η δημιουργικότητα στην παιδαγωγική σχέση». Στο Η Συνθετική Δημιουργική Εργασία στο Σχολικό Πρόγραμμα. Αθήνα. Εκδ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.
- Νημά, Ε. και Καψάλης, Α., (2002), Σύγχρονη Διδακτική. Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Παπαγούνος, Γ., (1998), Το Πρόβλημα της Γνώσης: Διεπιστημονική Προσέγγιση. Αθήνα, Παπαζήσης.
- Παπανδρέου, Α., (2002), Αποτελεσματική Διδασκαλία. Λευκωσία, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου.
- Ροντάρι Τζ., (1985), Γραμματική της Φαντασίας, μτφρ. Μ. Βερτσώνη, Λ. Αγγουρίδου. Αθήνα, Τεκμήριο.
- Ταρατόρη- Τσαλκατίδου, Ε., (2002), Η μέθοδος Project στη θεωρία και στην πράξη. Θεσσαλονίκη, Κυριακίδης.
- Φράγκος, Χ., (1994), Η Σύγχρονη Διδασκαλία. Αθήνα, Gutenberg
- Φλουρής, Γ., (1998), Αρχιτεκτονική της Διδασκαλίας. Αθήνα, Γρηγόρης.
- Φλουρής, Γ., «Από το Παραδοσιακό Σχολείο στο Σχολείο των Πολλαπλών Τύπων Νοημοσύνης», (υπό δημοσίευση).
- Χαραμής, Π. (επιμ), (1997), Η Συνθετική και Δημιουργική Εργασία στο Σχολικό Πρόγραμμα. Αθήνα, Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία:

- Arends, R., (1988/1994), Learning to Teach. New York, Random House.
- Bernstein, B., (1990), Class, Codes and Control : The Structure of Pedagogic Discourse (vol.4), London, Routledge.
- Boud, D.-Cohen R. -Walker, D. (eds) (1993) Using experience for learning.
- Bruner, J., (1966), Towards a Theory of Instruction. Cambridge, Mass, Harvard University Press.

Bruner, J. and Haste , H. (eds), (1987), Making Sense. London , Metheuen.

Cash,K. (1983) Designing and using simulation for training. Technical Note, No 20, Massachusetts Univ. Amherst.

Clark, E.,(1988), " The Search for a New Educational Paradigm", Holistic Educational Review, Vol.1(1).

Evans, N. (1994) Experiential Learning for All. London, New York. Cassell.

Gardner, H. (1993) Multiple Intelligences. New York. Basic Books.

Giroux, H., (1988) Teachers as Intellectuals. Toward a critical Pedagogy of Learning, Bergin and Garvey Critical Studies in Education Series.

Fullan, M.G.,(1911), The New Meaning of Educational Change. London, Cassell.

Jones , B. and Idol, L. (eds),(1990), Dimensions of Thinking and Cognitive Instruction. Hillsdale, N. J.,Erlbaum.

Johnson, D. and Johnson, R., (1984) Structuring Cooperative Learning N. Brighton, International Book Comp.

Mulligan,J. (1993) Activating internal processes in experiential learning. In D. Boud, R. Cohen, D. Walker, (eds) Using experience for learning.

Mazzotti, T. B.,(2001), " Interdisciplinarity in Pedagogy", Online Journal of Encyclopedia o Philosophy of Education.

Mezirow, J. (1991) Transfomative Dimensions of Adult Learning. San Francisco. Jossey-Bass.

Peter, M. (1994) Drama for All. London. David Fulton Publishers

Postle,d.(1993) Putting the heart back into learning. In D. Boud, R. Cohen, D.Walker, (eds) Using experience for learning.

Slavin, R.,(1995) Cooperative Learning, Boston, MA:Allyn and Bacon

Stahl, R., J.,(1994)) Cooperative Learning in social studies: A handbook for teachers, Menlo Park, CA: Addison-Wesley.

Thomas,D.(ed.) (1995) Flexible Learning Strategies in Higher and Further Education. London. Cassell

Whitaker, P.(x.x.) Managing to Learn. Aspects of Reflective and Experiential Learning in Schools. Cassell

Wittrock, M.,(ed.), (1986) Handbook of Teaching. New York: Macmillan.

Wood, K.,(2001) Interdisciplinary Instruction. Merrill Prentice Hall.